DOI: https://doi.org/10.59295/DIA.2024.2.02
CZU: 811.135.1`373.21
Orcid ID: 0000-0002-6660-526X

Intertext

TIMP ȘI IDEOLOGIE, REFLECTATE ÎN MICROTOPONIMIA URBANĂ

Iraida CONDREA

Doctor habilitat în filologie, profesor universitar la Departamentul Lingvistică Română și Știință Literară de la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova.

Domenii de preocupare: gramatică, stilistică și cultivarea limbii, traducere literară, studiul textului, sociolingvistică, semiotică și pragmatică, onomastică.

Cărți publicate: *Norma literară și uzul local*, Chișinău: Tipografia Centrală, 2001; *Comunicarea prin traducere*, Chișinău: Tehnica Pro, 2001; *Traducerea din perspectivă semiotică*, Chișinău: Cartdidact, 2006; *Studii de sociolingvistică*, Chișinău: Centrul editorial-poligrafic, U.S.M, 2007; *Curs de stilistică*, Chișinău: Centrul editorial-poligrafic U.S.M., 2008; *E Timpul să vorbim corect*, Chișinău: Prut, 2014: Sociolingvistica, Chișinău: Centrul editorial-poligrafic U.S.M, 2018; *Instrucția Blagocinului. Editie de text. Studiu introductiv*, Chișinău: Bons Offices, 2019.

Timp și ideologie, reflectate în microtoponimia urbană

Rezumat. Orice localitate urbană poartă numeroase amprente individuale, reflectate în arhitectura edificiilor și a spațiilor publice, în denumirile de străzi, instituții, localuri, ce formează un cod semiotic specific, pe care citadinii îl descifrează și îl folosesc pentru a se orienta în acest labirint și „a citi" informația urbană ca pe o carte. Microtoponimia urbană, urbanonimele reprezintă cheile cu ajutorul cărora informația poate fi decodifică și recuperată.

Se remarcă două funcții de bază ale urbanonimelor: funcția primară, de orientare, și funcția secundară, simbolică, cea care reflectă perioada temporală, ideologia, codul cultural-politic al timpului respectiv.

Cu referire la Republica Moldova, în perioada sovietică se impun viziunile politice ale partidului în privința toponimiei. Se știe că în Rusia, după revoluția bolșevică, cuceririle mișcării revoluționare s-au materializat în denumiri de străzi, parcuri, piețe, instituții, care evocau ideologia comunistă/socialistă. În toate orașele fostei URSS și în fostele republici unionale, inclusiv în RSSM, are loc un amplu proces de politizare a toponimiei, impunându-se peste tot aceleași denumiri-tip.

Situația ia o altă turnură după 1989, când se renunță la urbanonimele rusificate/sovietizate și se realizează un nou nomenclator al denumirilor urbane, ce reflectă istoria și specificul etnic local.

Cuvinte-cheie: onomastica, toponimie, spațiu urban, urbanonime, odonime, politizarea toponimiei, simboluri uzuale, memoria colectivă.

Time and Ideology, Reflected in Urban Microtoponymy

Abstract. Every urban locality is marked by numerous individual imprints, reflected in the architecture of buildings and public spaces, in the names of streets, institutions, places, which form a specific semiotic code that city residents decipher and use to find their way through this labyrinth and "read" urban information as if it were a book. Urban microtoponyms, urbanonyms are the keys with which information can be decoded and retrieved.

There are two basic functions of the urbanonyms: the primary, orientation function, and the secondary, symbolic function, which reflects the period, ideology, cultural-political code of the time.

With reference to the Republic of Moldova, during the Soviet period, the party's political visions on toponymy are imposed. It is well known that in Russia, after the Bolshevik revolution, the conquests of the revolutionary movement materialized in the names of streets, parks, squares and institutions that evoked the communist/socialist ideology. In all the cities of the former USSR and in the former unionist republics, including the MSSR, there has been a widespread politicization of place names, with the same standard names being imposed everywhere.

The situation takes a different turn after 1989, when the Russified/Sovietized urban names are dropped and a new nomenclature of urban names is created, reflecting the local history and ethnic specificity.

Keywords: onomastics, toponymy, urban space, urbanonyms, odonyms, politicization of toponymy, common symbols, collective memory.

Spațiul urban reprezintă un mediu compact, în care se reliefează multiple aspecte ale vieții umane, aici regăsindu-se diverse straturi informaționale cu caracter istoric, politic, etnic, cultural, economic ș.a., astfel că orașul concentrează în teritoriul său numeroase simboluri și imagini – vizuale, lingvistice, cognitive, onomastice [A se vedea: 1].

Informația, pe care citadinii o decupează din anturajul în care locuiesc, provine din denumirile de străzi, de cartiere, piețe, parcuri, monumente, instituții, localuri etc., care conturează o semiotică urbană complexă [2]. Multe denumiri, fiind exprimate prin cuvinte, au condus la ideea formulată adeseori prin sintagme cum ar fi „limbajul orașului" sau „lectură a orașului", acestea sugerând, nu fără temei, că spațiul urban poate fi citit ca o carte.

Denumirile urbane, devenite nume proprii, se încadrează în sfera de cercetare a *onomasticii*, aceasta cuprinzând, la general, două domenii mari – *antroponimia* (nume de persoane) și *toponimia* (nume de locuri). În prezent, se acordă multă atenție *urbanonimelor*, adică denumirilor obiectelor plasate în spațiul urban/orășenesc; studiul *urbanonimelor* contribuie la stabilirea etapelor de dezvoltare urbană, reflectă particularitățile social-economice, politice și culturale ale localității respective. Cercetătorii clasifică urbanonimele în câteva grupuri, cel mai mare fiind reprezentat de *odonime* (engl. *hodonym*, germ. *hodonym*, fr. *hodonyme*) – denumirile de obiecte urbane liniare (străzi, bulevarde, alei, stradele), *oronime* – denumiri ale unor părți din teritoriul orașului (microraioane, cartiere, cimitire, parcuri); *agronime* – denumirile de piețe agricole, de piețe-spații mari [3; 4].

În studiile din ultimii ani, se folosește constant termenul generalizat de „urbanonime", atât pentru străzi, cartiere, parcuri etc., cât și pentru edificii de menire socioculturală (teatre, magazine, instituții de învățământ, monumente etc.), care formează structura complexă a orașului, iar denumirile acestora reprezintă un indiciu important pentru orientare, precum și pentru recuperarea unor valoroase informații cu caracter istoric, cultural, social-politic. Plasarea în spațiu și timp este elementul-cheie folosit în vederea recuperării semnelor definitorii ale semioticii urbane, pentru care denumirile de străzi conțin numeroase repere cognitive.

În general, cercetătorii care se ocupă cu studierea urbanonimelor, deosebesc *funcția primară, denotativă* a denumirilor, adică cea de a facilita orientarea în spațiul urban și de a sistematiza gestionarea administrativă a acestuia. Pe de altă parte, se identifică *funcția secundară,* care se înscrie în domeniul simbolisticii și al diverselor conotații de ordin sociocultural, economic, identitar ș.a. Această funcție, deși secundară, este cu mult mai amplă și determinată de factori caracteristici unei anumite ordini sociale.

Cu referire la *odonime*, este de menționat faptul că inițial denumirile aveau, de multe ori, un rol funcțional, acela de a ajuta la orientarea în spațiul urban, fapt pentru care denumirile de străzi conțineau informații despre particularitățile locului respectiv, cum ar fi *Strada Fântânilor, Râpa galbenă, Drumul viilor, Șleahul Hotinului, Tăbăcăria, Strada parcului, Strada Uzinelor* ș.a.

Cu funcție primară figurau unele denumiri de străzi, care reflectau componența etnică a locuitorilor, de exemplu, la Chișinău avem până în prezent *strada Bulgară, strada Armenească*, iar în orașele din sudul Basarabiei, în care locuiau reprezentanți ai mai multor etnii, apăreau multe străzi cu denumirile respective: „В городе *Аккермане* недалеко от Днестровского лимана располагались *Болгарская, Греческая, Еврейская, Малороссийская, Молдавская* и *Старообрядческая* улицы. Схожие названия были в Измаиле: *Большая* и *Малая Армянская, Болгарская, Греческая, Еврейская, Малороссийская* и *Молдавская* улицы". (În orașul Akkerman (sau Cetatea-Albă / Belgorod-Dnestrovski n.n.), nu departe de limanul Nistrului se aflau străzile *Bulgară, Grecească, Malorossienească, Moldovenească* și a *Staroverilor*). Denumiri asemănătoare au existat și în orașul Ismail: ulițele *Armeana Mare* și *Armeana Mică, Bulgară, Grecească, Evreiască, Malorossienească* și *Moldovenească*) [5]. Este bune cunoscut și faimosul *cartier Moldovanca* din orașul Odessa, existând

până astăzi cu un întreg arsenal de semnificații istorice și socioculturale. Acest aspect este studiat profund de cercetătorul Anatol Eremia, care examinează denumirile de locuri ca parte a lexicului social-istoric, identificând toponime oiconimice, sociale, profesionale [6].

Politizarea urbanonimelor în perioada sovietică

Cu timpul, asemenea denumiri funcționale rămân tot mai puține, iar cele mai multe urbanonime capătă un caracter simbolic, reflectând realități și tendințe din diverse perioade și situații politice. Astfel, cu referire la orașul Chișinău, în evoluția urbanonimelor are loc o cotitură spectaculoasă după instaurarea puterii sovietice, imediat după Al Doilea Război Mondial. Perioada sovietică vine cu alte viziuni în privința urbanonimelor, care capătă un tot mai pronunțat caracter politic și ideologic, devenind simboluri ale ordinii politice respective. Se știe că practica schimbării urbanonimelor, a microtoponimiei, ia o mare amploare în Rusia, după revoluția bolșevică, unde cuceririle mișcării revoluționare s-au materializat în denumiri de străzi, parcuri, piețe, instituții, care evocau ideologia comunistă-socialistă. În toate orașele fostei URSS, precum și în fostele republici unionale, inclusiv în RSSM, are loc un amplu proces de politizare a toponimiei, în general, dar, mai ales, a urbanonimelor, care schimbă complet nomenclatorul anterior [7].

Peste tot, cel mai important nume din categoria odonimelor devine *Vladimir Ilici Lenin*, conducătorul revoluției bolșevice, acest nume fiind acordat străzilor centrale în toate localitățile urbane, precum și multor instituții publice. În toate orașele din fosta URSS se regăsesc aceleași denumiri de străzi, de instituții, de parcuri etc., ajungându-se în felul acesta la o uniformizare masivă a urbanonimelor din întreg arealul sovietic. În acest sens, sunt elocvente cuvintele unui faimos cântec patriotic din acea perioadă: „Мой адрес не дом и не улица/ Мой адрес Советский Союз" (Adresa mea nu este o casă sau o stradă/ Adresa mea este Uniunea Sovietică – pentru că peste tot este la fel).

Nume de revoluționari, de conducători de partid, de eroi militari, de cele mai diverse personalități ruse acaparează tot spațiul public al Chișinăului. Spre exemplu, unica instituție de învățământ superior, care avea statutul și denumirea de universitate, celelalte numindu-se institute – institutul de medicină, institutul politehnic ș.a., capătă următoarea denumire: „Кишиневский Государственный Университет имени В.И. Ленина" – *Universitatea de Stat din Chișinău (în numele lui) V.I. Lenin*. Bibliotecile din oraș înveșnicesc doar nume ruso-sovietice: Biblioteca de Stat „Nadejda Krupskaia" (Krupskaia a fost soția și tovarășa de luptă a lui V.I. Lenin) – actuala *Biblioteca Națională a Republicii Moldova*; Biblioteca orășenească „A. Jdanov"– actuala *Biblioteca municipală „B.P. Hasdeu"*; Biblioteca pentru copii „Alexandr Pușkin" – actuala *Biblioteca Națională pentru copii „Ion Creangă"*. Conform ediției enciclopedice în limba rusă, din 1984, „Chișinău. Enciclopedie" [8], printre cele mai mari biblioteci din Chișinău se mai numărau Biblioteca „Mihail Lomonosov", „Biblioteca Vl. Maiakovski", „Biblioteca M.Iu. Lermontov", „Biblioteca N.A. Nekrasov". O singură instituție menționată în această enciclopedie purta numele unui scriitor autohton – „Biblioteca P. Darienco".

Nomenclatorul parcurilor publice este de aceeași natură: parcul „V. Kuibîșev" – actualul *parc Alunelul*; „Parcul „A.S. Puşkin" – actualmente *Grădina Publică „Ștefan cel Mare"*. Actualul *Parc Valea Morilor* se numea „Центральный Парк Культуры и Отдыха имени Ленинского Комсомола (ЦПКО)" și respectiv „Комсомольское озеро" / Parcul Central de Cultură și Odihnă „Komsomolul Leninist" și „Lacul komsomolist". Este de menționat că denumirea „Komsomolskoe ozero" mai este utilizată și în prezent, de o categorie de vorbitori mai în vârstă, în special de rusofoni, care preferă vechile denumiri urbane [9].

Denumirile de străzi erau, în marea majoritate a cazurilor, tot cu tentă ideologică: în centru se regăseau străzile „Komsomolskaia" („komsomol" este denumirea abreviată a organizației sovietice (obligatorii) pentru tineret:

Коммунистический **Со**юз **Мол**одежи, ai cărei membri erau numiți „комсомольцы” – comsomoliști); „Mihail Frunze” – actuala *str. Columna*; alte denumiri similare: „Enghels” – actualmente *strada Alba-Iulia*; „Kuibîșev” – *Calea Ieșilor*; „Dzerjinski” – *str. Gh. Asachi* și multe altele.

Se dezvoltă un amplu simbolism politic de sorginte sovietică, aplicat cu insistență în denumirile din spațiul urban. Exista în acea perioadă un nomenclator de cuvinte-simboluri, care reflectau diverse aspecte ale luptei pentru victoria revoluției/socialismului/comunismului. În Chișinău figurau numeroase denumiri cu asemenea conotații, de exemplu: *biruința* – „Piața Biruinței” (azi *Piața Marii Adunări Naționale*), cinematograful „Biruința”; *flacăra* (cinematograful „Flacăra”) – aceeași conotație ideologică conținând ideea de lumină/iluminare care trebuie urmată; *zorile* (Fabrică de încălțăminte „Zorile”) sugerând că se termină noaptea capitalistă și vin zorile noii vieți socialiste; *patria* – mama și țara sovietică (Cinematograful „Patria”); ***iskra*** (din rusă: scânteia) sugera că o scânteie poate aprinde un foc (revoluționar) mare (strada *Iskra)* - după denumirea gazetei revoluționare bolșevice „*И*скра”, editată în anii 1901-1902 într-o tipografie clandestină din Chișinău, aflată pe actuala stradă București, care în perioada sovietică se numea „Iskra”. Denumirile instituțiilor de cultură sovietice aveau totdeauna conotații simbolice și ideologice. Multe figurau chiar în limba rusă – *progress, pravda, krasnoe znamea, vperiod, pobeda, mir, дружба* ș.a. sunt lexeme în a căror semantică există seme specifice simbolismului ideologic sovietic – *progres, adevăr, drapelul roșu, înainte, dezvoltare, victorie, pace, lumină, zare luminoasă, prietenie* etc.

Formele de inoculare a unor modele marcate de ideologia socialistă/marxistă/comunistă sunt peste tot aceleași: „Una din caracteristicile de fond ale acestui proces abuziv de uniformizare este apariția pletorelor prin care se dezvoltă lanțuri de echivalențe menite să extindă cuprinderea constructelor ideologice asupra unor noțiuni lipsite de asemenea conținut. De pildă, în presa comunistă din România, *socialism, proletariat* și *partid* au fost mereu puse în echivalență cu *fericire, forță, glorie, libertate, lumină, luptă, pace, progres, putere, revoluție, succes, superioritate* ș.a., în vreme ce *capitalism* și *imperialism* au fost sintactic și ideatic legate de *crimă, criză, foamete, lăcomie, mizerie, povară, război, robie, sclavie, stagnare* ș.a., funcția manipulatoare a acestor paralelisme de tip maniheist neputând fi tăgăduită” [10, p. 46].

Cu privire la situația urbanonimelor, Anatol Eremia, cel mai prolific cercetător al toponimiei din spațiul basarabean, accentua că, în codițiile totalitarismului sovietic, politica lingvistică nechibzuită a influențat negativ onomastica națională. A avut mult de suferit nomenclatura urbană locală. Prin denominații tendențioase, orașele noastre au fost, în fond, lipsite de tradiționalele lor nume topice. Chișinăul s-a pricopsit astfel cu o „mica Siberie” în preajmă. Aici denumirile de străzi de odinioară erau Amurskaia, Angarskaia, Barnaulskaia, Eniseiskaia, Irkutskaia, Ohotskaia, Tomskaia, Ufimskaia… ș.a. (sunt evocate râurile Amur, Angară, Enisei, marea Ohotsk, orașele Barnaul, Irkutsk, Tomsc, Ufa – toate din Siberia) [11, p. 16].

Asemenea denumiri figurau compact în cartierul Valea Dicescu, aflat în apropierea lacului Valea Morilor: Strada *Drumul Viilor* se numea Новосибирская, *Valea Dicescu* era Красноярская, *Valeriu Cupcea* – *И*ркутская, *Cireșilor* – Томская ș.a.m.d. Situația respectivă a durat până în 1989, când limba și cultura băștinașilor și-a recăpătat locul cuvenit, iar aceste denumiri au fost înlocuite cu lexeme românești, ce reflectă realitățile istorice ale locului. De asemenea, au fost publicate multe lucrări care conțin explicații ale schimbării denumirilor de străzi din Chișinău [A se vedea: 12].

Expresii ale spiritului local/tradițional în anii 60-70

În orice perioadă istorică, comunicarea în spațiul urban este una multiaspectuală și, cu acordul autorităților sau fără acesta, în oraș apar denumiri neoficiale, utilizate în diverse domenii ale vieții sociale. Încă prin anii ’60-’70

se răspândesc mai multe denumiri-simboluri românești ale unor locuri/localuri/instituții neoficiale, mai ales, comerciale, care estompau cumva rusificarea masivă, promovată de autorități și acordau un mic „privilegiu" denumirilor locale, cu conotație națională.

Fenomenul „doina". De departe, cel mai vehiculat cuvânt-simbol de o mare expresivitate devine *„doina".* Acesta desemnează o specie a liricii populare și a folclorului muzical românesc, cunoscută de toți băștinașii, și este un element reprezentativ al culturii naționale; acest cuvânt nu poate fi nici înlocuit, nici tradus, nici dat uitării, astfel că incomparabilele sale conotații simbolice au fost și continua să fie exploatate la maximum.

Denumirea a fost înregistrată și ca marcă comercială, și ca urbanonim pe parcursul unei perioade îndelungate de timp (iar după '89 a fost foarte activ și ca antroponim – nume propriu feminin – *Doina, Doinița*). Astfel, exista *capela corală „Doina"*, formată încă în anii 30; în zona parcului Valea Trandafirilor a fost inaugurat și funcționează până în prezent *restaurantul „Doina"*. Ulterior cuvântul apare ca marcă comercială pentru un coniac, figurând până în prezent ca denumire a unui *divin „Doina",* precum și a unor *țigarete „Doina"*.

Este bine cunoscută *strada Doina* și *cimitirul „Doina",* numit așa de chișinăuieni după numele străzii pe care se află. Deși oficial cimitirul are numele „Sfântul Lazăr", anume denumirea *cimitirul Doina* circulă în comunicarea curentă a citadinilor, dar și pe Internet. Această situație cu entități atât de diverse purtând denumirea „Doina" a făcut să apară prin anii '80 o glumă cunoscută, în limba rusă, care suna așa: *„Дойну курим, Дойну пьем, и на Дойну попадем" – Fumăm Doina și bem Doina și ajungem tot la Doina.*

Diminutivele. În anii '60–'70 în Chișinău existau destul de multe denumiri-simboluri, reprezentate de cuvinte românești, acceptate de autorități ca însemne ale culturii locale. Acestea erau, de regulă, denumiri de magazine, cafenele, colective artistice, grădinițe ș.a., adică instituții/entități care nu cădeau sub incidența ideologiei sovietice de partid. Pe de altă parte, acestea demonstrau, mai ales vizitatorilor străini, că aici există o cultură autohtonă, „moldovenească".

O particularitate specifică a unor asemenea cuvinte-simbol, folosite ca urbanonime, este că în majoritatea cazurilor acestea aveau forme diminutivale. De regulă, diminutivele se formează cu sufixe specifice, care sugerează că ființa, calitatea, obiectul respectiv este mai mic decât obiectul reprezentat de cuvântul de bază și, de regulă, aceste sufixe dau o conotație suplimentară afectivă, ce denotă plăcere, bucurie și o atitudine pozitivă. Sufixele *-uț, -el, -or, -aș, -uță, -ița, -ica* sunt cele mai frecvent utilizate la formarea diminutivelor: *brăduț, păhărel, puișor, fecioraș, căsuță, linguriță, floricica* ș.a. Tot în același mod se formează și hipocoristicele (formele dezmierdătoare) de la numele proprii *– Ionuț, Ionel, Ionică, Maricica, Ilenuța, Anișoara* ș.a.m.d.

Reînnoirea denumirilor de străzi după 1989 a adus în prim-plan și câteva diminutive cu o frumoasă sonoritate simbolică – străzile *Miorița, Albișoara*, *Albița, Mărțișor, Moldovița,* parcul *Alunelul.*

Or, încă prin anii '70, cam pe la periferia Chișinăului apar restaurantele *„Struguraș"*, *„Butoiaș*", cu vădite conotații de bucate/băuturi cu specific național. În oraș s-au deschis terase/baruri cu denumiri ca *„Nucușor", „Focușor"* (ultima denumire poate fi văzută și azi pe clădirea părăsită a unui bar de pe șoseaua Hâncești). În perioada respectivă, ca mărci comerciale sunt înregistrate denumirile *„Ionel"* (firmă și magazin de confecții), *„Franzeluța"* (magazin și firmă de panificație), *„Marița"* (magazin de mărfuri pentru femei).

Din categoria diminutivelor fac parte denumirile unor cafenele care au existat în oraș: *„Aurica"* , *„Viorica", „Guguță", „Lăcrămioară", „Porumbița", „Prichindel", „Fulgușor"*. Conform enciclopediei „Chișinău" («Кишинев»), în anul 1983 în capitală existau 80 de cafenele, dintre acestea doar 13 aveau denumiri românești, restul erau cu denumiri în limba rusă –

„Drujba", „Vstrecea", „Beriozca", „Molocinoe" sau „Zolotoi pociatoc" (Ştiuletele de aur – porumbul) ş.a.m.d. [8].

„Parada diminutivelor" a continuat cu alte denumiri, ca embleme specifice ale culturii naţionale: ansamblul de dansuri populare *„Mărţişor"*, ansamblul folcloric *„Tălăncuţa"*, orchestra de muzică populară *„Fluieraş"*, nemaivorbind de denumirile unor grădiniţe de copii, existente şi în prezent: *„Prichindel", „Izvoraş", „Sălcioara", „Lăstăraş", „Căsuţa buburuzei"* sau revista pentru părinţi *„Odoraş"*.

Urbanonimele în memoria colectivă a orăşenilor

Numeroasele modificări ale urbanonimelor, în funcţie de perioada istorică, de ordinea politică, de situaţia socioeconomică etc., au condus la necesitatea de a inventaria diversele denumiri, pentru a putea urmări evoluţia şi funcţionalitatea acestora. Astfel că „cercetătorii toponimiei urbane au privilegiat o perspectivă centrată pe documentarea redenumirilor de străzi efectuate cu precădere în contextul schimbărilor de regim politic. Drept urmare, în imaginarul metaforic al studiilor de toponomastică critică s-a conturat analogia nomenclatorului stradal cu un „palimpsest" urban. Pe aceste coordonate conceptuale, cercetătorii au încercat, prin utilizarea unor abordări longitudinale, să scoată la lumină multiplele straturi toponimice inscripţionate, şterse şi reinscripţionate în decursul timpului" [7, p. 86].

Pe parcursul anilor, spectrul urbanonimelor se modifică – unele dispar odată cu obiectul pe care îl denumeau, altele se reformulează, se reînnoiesc, se modernizează. Or, anumite denumiri scoase din nomenclatoarele oficiale, dar care au servit pe parcursul câtorva decenii ca repere culturale, ca mărci de identificare a unor spaţii, ca jaloane sigure pentru orientarea în oraş, se mai regăsesc şi astăzi în comunicarea orală, în memoria colectivă a citadinilor.

De exemplu, denumirea *„Mariţa"* este folosită şi astăzi de mulţi chişinăuieni, ca reper de orientare în cartierul Botanica (la intersecţia bulevardului Traian cu bulevardul Dacia), deşi nici magazinul de cândva, nici denumirea „Mariţa" nu mai există.

Mai multe centre comerciale, deşi au fost redenumite, îşi păstrează vechile denumiri în comunicarea orală, dar şi în unele indicaţii pentru determinarea exactă a locului. Se atestă denumirile „Univermag" (din rusă Универмаг – **универ**сальный **маг**азин) pentru centrul comercial *Unic*; „Lumea copiilor" (rus. Детский мир) este vechea denumire a centrului comercial *Gemeni* de pe bulevardul Ştefan cel Mare; „40 de ani" (în rusă – 40 лет) evocă vechea denumire a cinematografului „40 лет ВЛКСМ", aflat acum în ruine pe str. Pan Halippa; piaţa numită cândva „Pticika" (piaţa de păsări) este acum Centrul comercial *Universal*, dar în Internet figurează instrucţiuni de tipul *Cum să ajungi la Centrul comercial „Universal" (Pticika)*, vechea denumire menţinându-se ca reper pentru orientare. Un urbanonim activ în uzul orăşenilor este inexistentul astăzi „Cinematograful Flacăra", care figurează ca denumire a unei staţii de troleibuz, pe locul unde cândva se afla cinematograful cu această denumire. Păstrarea acestei denumiri în lexicul activ şi în nomenclatorul oficial al staţiilor de troleibuz arată cât de importantă este funcţia de orientare a urbanonimelor, funcţie care poate căpăta şi caracteristici de simbol, pentru că amintesc de locurile obişnuite, de diverse situaţii de viaţă, fiind memorii colective, importante pentru citadini.

Pentru această „memorie a locului" oamenii se asociază, încercând să recupereze imaginile din trecut, care îi leagă şi care le dau senzaţia de comunitate, de legătură reciprocă prin faptul că împătrăşesc aceleaşi amintiri, aceleaşi valori. În acest sens, un reper urbanistic bine cunoscut de locuitorii capitalei a fost *cafeneaua „Guguţă"* inaugurată în 1981, aflată în plin centrul Chişinăului, care poartă numele renumitului personaj creat de scriitorul Spiridon Vangheli. În imaginarul colectiv această denumire este un dublu simbol, ce reprezintă lumea copilăriei prin aventurile lui Guguţă şi atmosfera de basm a celei mai frumoase şi elegante cafenele din anii '80, în care chişinăuienii puteau savura toate deliciile de cofetărie, având parte de o lume

de basm creată de minunatul decor interior al acestui spațiu și de o serie de activități culturale organizate în incintă.

Cafeneaua „Guguță", devenită un simbol sentimental pentru multe generații de orășeni, a rămas astăzi doar o ruină. Pe parcursul anilor, societatea civilă a încercat să se opună distrugerii/privatizării acestui edificiu, inițiind mișcarea „Occupy Guguță", care militează pentru păstrarea/conservarea patrimoniului de pe domeniul public și pledează pentru păstrarea cafenelei „Guguță", opunându-se demolării ei.

Acesta este cazul când un urbanonim devine mai mult decât un simplu simbol, căci denumirea respectivă evocă evenimente cu caracter cultural, social, identitar, care lasă urme pregnante în conștiința identitară a oamenilor. Urbanonimele marchează într-un mod specific viața și obiceiurile cotidiene ale comunității, ele fac parte din istoria acesteia, demonstrându-și importanța și valoarea odată cu trecerea timpului.

Referințe bibliografice:

1. Felecan, Oliviu. *Onomastica din spațiul public românesc actual. Considerente socio- și psiholingvistice ale cercetării*. În: *Buletin Științific*, Fascicula Filologie, Seria A, anul XIX, Baia Mare: Editura Universității de Nord, 2010, p. 257-274.

2. Dávila, Carlos Recio. *Les images de la ville. Une approche à la sémiotique urbaine*. https://shs.hal.science/halshs-00382599/file/Microsoft_Word_-_Les_images_de_la_ville._Une_approche_a_la_semiotique_urbaine.pdf

3. Felecan, Oliviu. *Anthroponymes dans l'odonymie (aspects théoriques)*. In: Nouvelle revue d'onomastique Année 2013 55 p. 143-151. https://www.persee.fr/doc/onoma_0755-7752_2013_num_55_1_1777

4. Разумов, Р.В. *Урбанонимическая терминология: системы и проблемы* / Р.В. Разумов, С.О. Горяев // Научный диалог, 2019, № 9. С. 0130145. DOI: 10.24224/2227-1295 2019-9-130-145. / Razumov, R.V. Urbanonimicheskaya terminologiya: sistemy i problemy / R.V. Razumov, S.O. Goryaev // Nauchnyy dialog, 2019, № 9. S. 0130145.

5. Гулянович, Игорь. *Урбанонимы городов южной Бессарабии в середине XIX ст. (Аккерман, Измаил (Тучков), Килия): общие тенденции и особенности.* / Gulyanovich, Igor'. Urbanonimy gorodov yuzhnoy Bessarabii v seredine XIX st. (Akkerman, Izmail (Tuchkov), Kiliya): obshchie tendentsii i osobennosti. https://ibn.idsi.md/ru/vizualizare_articol/35113/gschola

6. Eremia, Anatol. *Lexicul social-istoric în toponimia românească pruto-nistreană 2. Toponime oiconimice, sociale, profesionale*. În: *Philologia*, 2008, nr. 5-6 (240), p. 94-104. ISSN 1857-4300.

7. Rusu, Mihai Stelian. *Schimbarea denumirilor de străzi după 1989. O analiză cantitativă la nivel national.* https://www.researchgate.net/publication/351355684_Schimbarea_denumirilor_de_strazi_dupa_1989_

8. *КИШИНЕВ. Энциклопедия*. Главный редактор А.И. Тимуш. Кишинев: Главная редакция Молдавской Советской Энциклопедии, 1984, 576 с. с илл. / Kishinev. Entsiklopediya. Glavnyy redaktor A.I. Timush. Kishinev: Glavnaya redaktsiya Moldavskoy Sovetskoy Entsiklopedii, 1984, 576 s. s ill.

9. Ионова, И.А. *Урбанонимы в словаре русского языка кишиневцев.* În: *Revista de etnologie și culturologie*, vol. II, Chișinău, 2007, p. 133-140.

10. Milică, Ioan. *Lumi discursive: studii de lingvistică aplicată*. Iași: Junimea, 2013. ISBN 978-973-37-1726-3.

11. Eremia, Anatol. *Studii de sociolingvistică și onomastică. Ediție jubiliară.* Chișinău, 2016.

12. Poștarencu, Dinu. *Străzile Chișinăului. Denumiri vechi și actuale*. Chișinău: Civitas, 1998.